helion.pl
KSIĘGARNIA INTERNETOWA · WYDAWNICTWO

IDŹ DO
PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ
SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK
KATALOG ONLINE
ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK
DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE
ZAMÓW INFORMACJE O NOWOŚCIACH
ZAMÓW CENNIK

CZYTELNIA
FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

Strażnik bezpieczeństwa danych

Autorzy: Cyrus Peikari, Anton Chuvakin
Tłumaczenie: Witold Zioło (przedmowa, rozdz. 1 – 10), Marek Pętlicki (rozdz. 11 – 17), Sławomir Dzieniszewski (rozdz. 18 – 22, dod. A)
ISBN: 83-7361-513-X
Tytuł oryginału: Security Warrior
Format: B5, stron: 606

Poznaj swojego napastnika

Nietrudno znaleźć książkę o bezpieczeństwie komputerów — wielu użytkowników i administratorów czuje się przytłoczonych liczbą tego rodzaju publikacji. Jednak z każdym nowym programem wykorzystującym słabości systemów komputerowych wzrasta stopień wyrafinowania ataków na nie.

Każdy administrator musi być świadomy różnego rodzaju zagrożeń związanych z jego komputerem, jak np. istnienie trojanów — niewinnie wyglądających programów szpiegowskich wysyłających informacje o poczynaniach użytkownika, wykorzystanie reinżynierii oprogramowania czy ataków z użyciem SQL.

„Strażnik bezpieczeństwa danych" mówi o tym, co najgorszego może spotkać użytkownika komputera. Jej autorzy wyznają zasadę, że aby skutecznie się bronić, należy jak najlepiej zrozumieć napastnika. Obejmuje ona szeroki zakres tematów, począwszy od reinżynierii oprogramowania, poprzez ataki na systemy operacyjne, a skończywszy na socjotechnice – wszystko po to, aby poznać wroga i przygotować się do walki.
„Strażnik bezpieczeństwa danych" jest najbardziej wyczerpującą i najbardziej aktualną książką opisującą sztukę wirtualnych wojen — ataków wymierzonych w systemy komputerowe oraz obrony przed nimi.

O autorach:

Doktor Cyrus Peikari jest założycielem firmy Airscanner Corporation, producenta narzędzi do zabezpieczania sieci bezprzewodowych. Jest autorem kilku książek poświęconych bezpieczeństwu systemów komputerowych i często bierze czynny udział w konferencjach dotyczących tego zagadnienia. Zajmuje się również zabezpieczeniami w InformIT.com.

Doktor Anton Chuvakin jest starszym analitykiem do spraw zabezpieczeń, pracuje w firmie netForensics. Specjalizuje się w wykrywaniu włamań, zabezpieczaniu sieci i systemów oraz wykrywaniu ich słabych punktów. Jest autorem wielu artykułów dotyczących zabezpieczania sieci i komputerów.

Jeżeli znajdujesz się na linii frontu, broniąc swoich sieci przed atakami, na pewno będziesz potrzebował tej książki.

Wydawnictwo Helion
ul. Chopina 6
44-100 Gliwice
tel. (32)230-98-63
e-mail: helion@helion.pl

Spis treści

Przedmowa *11*

Część I Łamanie programów *17*

Rozdział 1. Asembler *19*

Rejestry 20
Rozkazy asemblera 23
Źródła dodatkowych informacji 24

Rozdział 2. Reinżynieria oprogramowania systemu Windows *25*

Historia reinżynierii oprogramowania 27
Narzędzia reinżynierii oprogramowania 27
Przykłady reinżynierii oprogramowania 39
Źródła dodatkowych informacji 47

Rozdział 3. Reinżynieria oprogramowania systemu Linux *49*

Podstawowe narzędzia i techniki 50
Dobra deasemblacja 71
Trudności 84
Pisanie nowych narzędzi 89
Źródła dodatkowych informacji 129

Rozdział 4. Reinżynieria oprogramowania systemu Windows CE *131*

Architektura systemu Windows CE 132
Podstawy reinżynierii oprogramowania systemu Windows CE 137
Reinżynieria oprogramowania Windows CE w praktyce 145
Reinżynieria programu serial.exe 161
Źródła dodatkowych informacji 174

Rozdział 5. Ataki przepełnienia bufora 175
Przepełnienie bufora 175
Wyjaśnienie pojęcia bufora 177
Uderzenie w stos 179
Przepełnienie sterty 180
Zapobieganie przepełnieniom bufora 180
Przepełnienie bufora w praktyce 182
Źródła dodatkowych informacji 189

Część II Polowanie w sieci 191

Rozdział 6. Protokoły TCP/IP 193
Krótka historia TCP/IP 193
Enkapsulacja 194
Protokół TCP 195
Protokół IP 197
Protokół UDP 199
Protokół ICMP 199
Protokół ARP 200
Protokół RARP 200
Protokół BOOTP 201
Protokół DHCP 201
Uzgadnianie TCP/IP 201
Ukryte kanały 203
Protokół IPv6 203
Ethereal 205
Analiza pakietów 206
Fragmentacja 208
Źródła dodatkowych informacji 214

Rozdział 7. Socjotechnika 215
Podstawy 216
Prowadzenie ataków 218
Zaawansowana socjotechnika 226
Źródła dodatkowych informacji 228

Rozdział 8. Rekonesans 229
Rekonesans online 229
Wnioski 242
Źródła dodatkowych informacji 242

Rozdział 9. Rozpoznawanie systemów operacyjnych 243
Ustanowienie sesji telnet 243
Rozpoznawanie stosu TCP 244
Narzędzia specjalizowane 247
Pasywne rozpoznawanie systemów operacyjnych 247
Nieostre rozpoznawanie systemów operacyjnych 251
Rozpoznawanie systemu operacyjnego na podstawie wartości czasu oczekiwania TCP/IP 253
Źródła dodatkowych informacji 254

Rozdział 10. Zacieranie śladów 255
Przed kim należy się ukrywać? 255
Zacieranie śladów po ataku 256
Ukrywanie się przed środkami dochodzeniowymi 262
Utrzymanie dostępu 268
Źródła dodatkowych informacji 275

Część III Ataki na systemy 277

Rozdział 11. Obrona systemu Unix 279
Hasła 280
Dostęp do plików 284
Dzienniki systemowe 287
Sieciowy dostęp do systemów Unix 291
Wzmacnianie Uniksa 296
Obrona sieci uniksowej 313
Serwer Apache 319
Źródła dodatkowych informacji 328

Rozdział 12. Ataki na system Unix 331
Ataki lokalne 331
Ataki zdalne 340
Ataki blokady usług 357
Źródła dodatkowych informacji 365

Rozdział 13. Ataki na systemy klienckie Windows 367
Ataki blokady usług 367
Ataki zdalne 377
Zdalny pulpit i zdalna pomoc 380
Źródła dodatkowych informacji 385

Rozdział 14. Ataki na serwery Windows....387
Historia wersji....387
Ataki na mechanizm uwierzytelniania Kerberos....388
Omijanie ochrony przed przepełnieniem bufora....393
Słabości mechanizmu Active Directory....394
Łamanie zabezpieczeń PKI....396
Łamanie zabezpieczeń kart elektronicznych....397
Szyfrowany system plików....400
Zewnętrzne narzędzia szyfrujące....402
Źródła dodatkowych informacji....405

Rozdział 15. Bezpieczeństwo usług WWW opartych na protokole SOAP....407
Szyfrowanie XML....408
Podpisy cyfrowe XML....410
Źródła dodatkowych informacji....411

Rozdział 16. Ataki za pomocą wymuszeń kodu SQL....413
Wprowadzenie do języka SQL....413
Ataki wymuszeń kodu SQL....417
Obrona przed wymuszeniami kodu SQL....424
Przykłady PHP-Nuke....428
Źródła dodatkowych informacji....431

Rozdział 17. Bezpieczeństwo sieci bezprzewodowych....433
Redukcja rozproszenia sygnału....433
Problemy z WEP....435
Łamanie zabezpieczeń WEP....435
Łamanie zabezpieczeń WEP w praktyce....441
Sieci VPN....442
TKIP....443
SSL....444
Wirusy bezprzewodowe....444
Źródła dodatkowych informacji....449

Część IV Zaawansowane techniki obrony....451

Rozdział 18. Analiza śladów w systemie audytowania....453
Podstawy analizy dzienników....454
Przykłady dzienników....454
Stany rejestrowane w dziennikach....464

Kiedy zaglądać do dzienników? 465
Przepełnienie dzienników i ich agregacja 467
Wyzwania związane z analizą dzienników 468
Narzędzia do zarządzania informacjami bezpieczeństwa 469
Globalna agregacja dzienników 469
Źródła dodatkowych informacji 470

Rozdział 19. Systemy detekcji włamań 471
Przykłady systemów IDS 472
Zastosowanie analizy Bayesowskiej 478
Sposoby oszukiwania systemów IDS 484
Przyszłość systemów IDS 486
Przypadek systemu IDS Snort 489
Błędy związane z rozmieszczaniem systemów IDS 494
Źródła dodatkowych informacji 496

Rozdział 20. Słoiki miodu 497
Motywy 499
Budowanie infrastruktury 499
Przechwytywanie ataków 511
Źródła dodatkowych informacji 512

Rozdział 21. Reagowanie na incydenty 513
Przykład z życia: chaos z powodu robaka 513
Definicje 514
Podstawowy schemat reagowania na incydenty 517
Małe sieci 521
Sieci średnich rozmiarów 528
Duże sieci 530
Źródła dodatkowych informacji 535

Rozdział 22. Zbieranie i zacieranie śladów 537
Podstawowe informacje o komputerach 538
Odpadki informacji 540
Narzędzia do zbierania śladów 541
Narzędzia śledcze na rozruchowych dyskach CD-ROM 547
Evidence Eliminator 551
Przykład procedury zbierania dowodów: atak na serwer FTP 559
Źródła dodatkowych informacji 569

Dodatki *571*

Dodatek A Przydatne polecenia SoftICE i lista punktów wstrzymania *573*

Polecenia SoftICE 573

Kody wstrzymania 577

Skorowidz *581*

5

Ataki przepełnienia bufora

Atakowanie aplikacji jest podstawową techniką, którą stosują inżynierowie badający słabe punkty programów. W ten sposób oszczędzają firmie niepotrzebnych wydatków i nie narażają jej dobrego imienia na szwank, wykrywając zawczasu słabe punkty programów. W tym rozdziale dokonamy przeglądu różnych technik atakowania aplikacji, wykorzystując zdobyte wcześniej wiadomości z zakresu reinżynierii oprogramowania.

Przepełnienie bufora

Aby dokonać ataku przepełnienia bufora, potrzebna jest bardzo dobra znajomość asemblera, C++ i atakowanego systemu operacyjnego. W tym podrozdziale opiszemy ataki przepełnienia bufora, prześledzimy ich ewolucję i zademonstrujemy przykład takiego ataku.

Przepełnienie bufora (ang. *buffer overflow*) polega na podaniu programowi większej liczby danych, niż to przewidział twórca programu. Nadmiarowe dane przekraczają obszar pamięci, który został przeznaczony dla danych, a tym samym wkraczają w obszar pamięci, który był przeznaczony na instrukcje programu. W idealnej wersji tego ataku nadmiarowe dane są nowymi instrukcjami, które umożliwiają napastnikowi sterowanie pracą procesora.

Ataki przepełnienia bufora nie są niczym nowym, już w 1988 roku robak Morris wykorzystywał tę technikę. Samo zagrożenie dla bezpieczeństwa systemów komputerowych, spowodowane przepełnieniem bufora, znane jest od lat 60. ubiegłego wieku.

Przykład przepełnienia bufora

Możliwość przepełniania bufora bierze się z wrodzonej słabości języka C++. Problem, który został odziedziczony z języka C i który dotyczy również innych języków programowania, takich jak Fortran, polega na tym, że C++ nie kontroluje automatycznie długości

podawanych programowi danych. Aby to lepiej zrozumieć, posłużmy się przykładem kodu przedstawiającego, jak funkcje C/C++ zwracają dane programowi głównemu:

```
// lunch.cpp : Przepełnienie bufora stomach

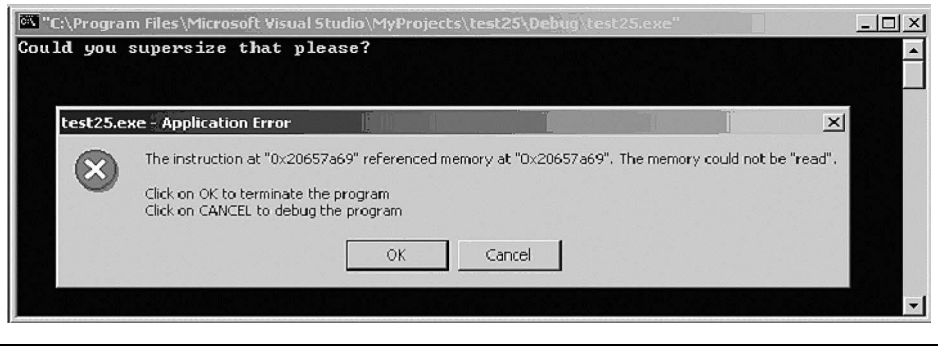
#include <stdafx.h>
#include <stdio.h>
#include <string.h>

void bigmac(char *p);

int main(int argc, char *argv[])
{
    bigmac("Could you supersize that please?"); // przepełnienie spowoduje
                                                   wpisane >9 znaków
    return 0;
}

void bigmac(char *p)
{
     char stomach[10]; //ograniczamy rozmiar bufora do 10 znaków
     strcpy(stomach, p);
     printf(stomach);
}
```

Aby sprawdzić działanie programu, należy skompilować go za pomocą kompilatora C++. Chociaż kompilacja przebiegnie bez przeszkód, wykonywanie uruchomionego programu załamie się, co przedstawiono na rysunku 5.1.

Rysunek 5.1. Załamanie programu na skutek przepełnienia bufora

Co się stało? Po uruchomieniu programu, funkcji `bigmac` przekazywany jest długi łańcuch znaków „Could you supersize that please?". Niestety funkcja `strcpy()` nie sprawdza długości kopiowanych łańcuchów. Jest to bardzo niebezpieczne, gdyż przekazanie funkcji łańcucha o długości większej niż dziewięć znaków powoduje przepełnienie bufora.

Funkcja `strcpy()`, podobnie jak kilka innych funkcji języka C++, ma istotną wadę, która powoduje, że nadmiarowe znaki są wpisywane do obszaru pamięci leżącego poza zmienną. Z reguły powoduje to załamanie się programu. W tym konkretnym przypadku załamanie programu spowodowała próba czytania poza granicą statycznego łańcucha.

W najgorszym przypadku tego rodzaju przepełnienie umożliwia wykonanie w zaatakowanym systemie dowolnego kodu, o czym powiemy w dalszej części rozdziału.

Wyjaśnienie pojęcia bufora

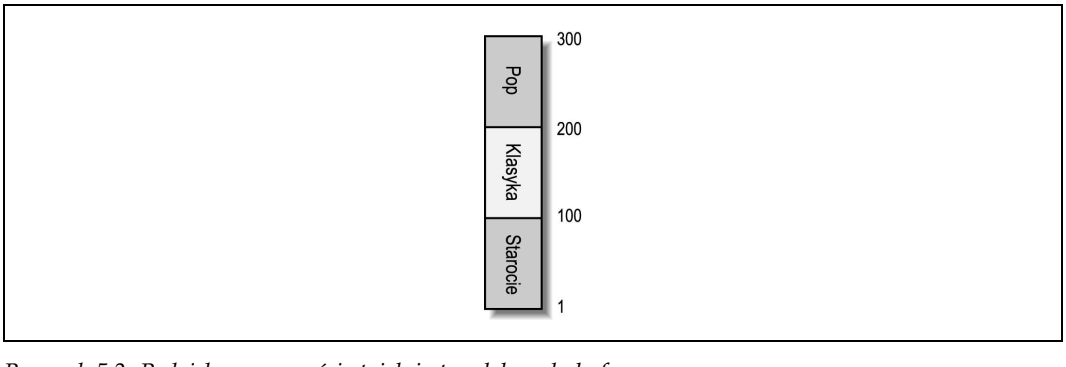
Podatność na przepełnienie bufora jest najczęściej wykorzystywaną luką w systemie bezpieczeństwa. Aby zrozumieć, jak kraker wykorzystuje przepełnienie bufora do wniknięcia lub załamania pracy komputera, należy zrozumieć, czym jest bufor.

W podrozdziale wyjaśniamy, co to jest bufor. Zaawansowani czytelnicy mogą przejść do następnego podrozdziału „Uderzenie w stos".

Program komputerowy składa się kodu, który korzysta ze zmiennych zapisanych w różnych miejscach pamięci. Podczas wykonywania się programu zmiennym przydzielana jest pamięć, a jej ilość zależy od rodzaju informacji, które ma przechowywać zmienna. Na przykład dane typu Short Integer zajmują niewiele miejsca w pamięci RAM, natomiast dane Long Integer zajmują go więcej. Istnieją różne rodzaje zmiennych, a każdy rodzaj może potrzebować innej ilości pamięci. Przestrzeń zarezerwowana w pamięci dla zmiennej jest używana do przechowywania informacji niezbędnych do wykonywania się programu. Program przechowuje w tym obszarze pamięci zawartość zmiennej i w razie potrzeby pobiera ją stamtąd. Ta wirtualna przestrzeń nazywana jest buforem.

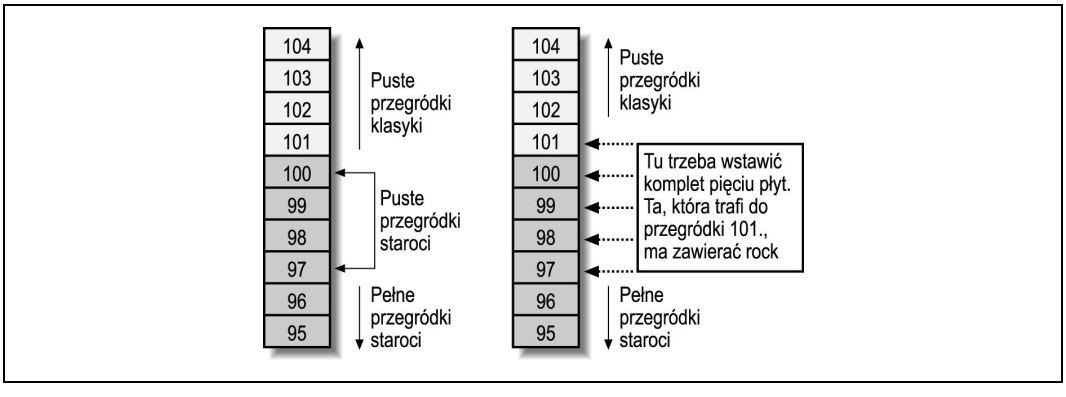
Dobrą analogią bufora jest kolekcja płyt CD przechowywana w stojaku z — dajmy na to — 300 przegródkami. Pamięć komputera jest podobna do takiego stojaka, choć oczywiście liczba przegródek, w których komputer umieszcza informacje, jest liczona w milionach. Płyty z naszego zbioru należą do trzech kategorii — staroci, klasyki i popu (rysunek 5.2). Logicznie podzielmy stojak na trzy równe części. Dolne 100 przegródek stojaka CD będzie mieścić starocie, środkowe — klasykę, a górne — pop. Każda przegródka stojaka otrzyma własny numer. Na podstawie numeru przegródki wiadomo, gdzie zaczynają się i kończą płyty każdej kategorii.

Rysunek 5.2. Podzielony na części stojak jest podobny do bufora

Pamięć komputera wygląda bardzo podobnie. Gdy program jest ładowany, przydziela wszystkim zmiennym, których ma używać, fragmenty pamięci. Jedna zmienna programu może zajmować kilka przegródek w pamięci. Taka sama sytuacja ma miejsce również w przypadku płyt CD — żeby umieścić w stojaku czteropłytowy album z utworami Bacha, należy użyć czterech kolejnych przegródek. Ta część pamięci nazywa się buforem. Mówiąc prosto, bufor to fragment pamięci komputera, który program zarezerwował na zawartość zmiennej, aby w razie potrzeby móc ją stamtąd pobierać.

Mając już ogólne pojęcie o buforze, wyjaśnijmy, na czym polega jego przepełnienie. Wyjaśnieniu towarzyszy rysunek 5.3, na którym widać przegródki stojaka przeznaczone na starocie (1 – 100) oraz klasykę (101 – 200). Załóżmy teraz, że jest to kolekcja płyt kolegi, a ponieważ nie lubimy ani staroci, ani klasyki, ani popu, chcemy zmusić kolegę, żeby zagrał naszą płytę CD z muzyką rockową.

Rysunek 5.3. Przykład przepełnienia bufora

Co wiemy o organizacji płyt na stojaku CD kolegi? Wiemy, że przegródki stojaka są podzielone następująco: 1 – 100, 101 – 200, 201 – 300. Sekcja staroci (1 – 100) jest już prawie wypełniona i ma tylko cztery wolne przegródki (97 – 100), natomiast sekcja klasyki pozostaje zupełnie pusta. Możemy teraz dać koledze zestaw pięciu płyt Barry'ego Manilowa (dla potrzeb przykładu załóżmy, że to kategoria starocie), w którym w miejscu piątej płyty przemyciliśmy płytę rockową. Jeśli kolega, wkładając płyty do stojaka, nie zwraca uwagi na numery przegródek, naszą płytę rockową umieści w przegródce 101. Teraz wystarczy poprosić kolegę, by zagrał coś z kolekcji płyt z muzyką klasyczną. Kolega sprawdzi numery przegródek, stwierdzi, że w sekcji z muzyką klasyczną znajduje się jedna płyta, wyjmie ją i umieści w odtwarzaczu. Ku swojemu zdziwieniu zamiast muzyki Beethovena usłyszy muzykę rockową.

W bardzo podobny sposób haker dokonuje ataku przepełnienia bufora w komputerze. Najpierw musi znaleźć działający program, który jest podatny na przepełnienie bufora. Nawet gdy działanie hakera nie zakończy się uruchomieniem szkodliwego kodu, z pewnością doprowadzi do załamania programu. Haker musi też znać dokładny rozmiar bufora, który będzie chciał przepełnić. W przypadku stojaka z płytami CD wystarczyło podarować przyjacielowi pięć płyt CD, z których jedna przepełniła segment staroci. W przypadku komputerów czasem bywa to równie proste.

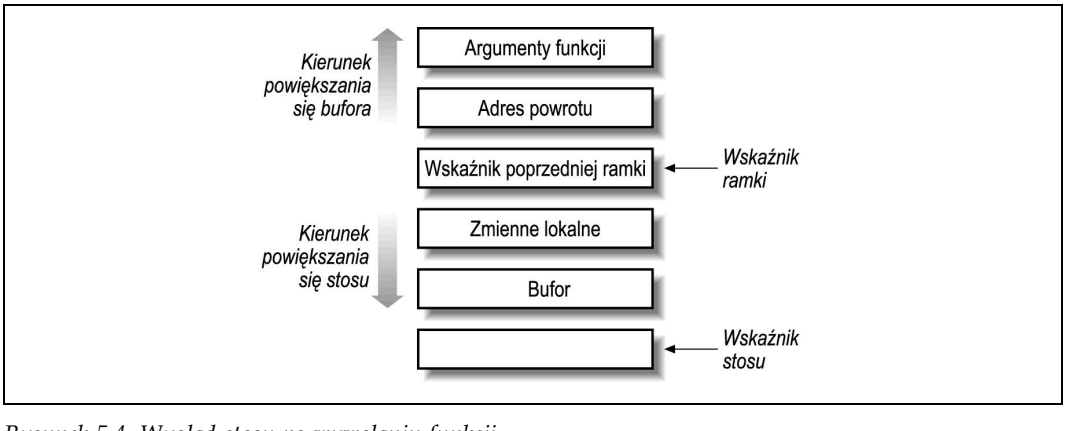
Dobrze napisany program nie pozwoli sobie na przepełnienie bufora — to tak, jakby użyć trzech różnych stojaków na płyty CD po sto przegródek każdy, a nie jednego stojaka o trzystu przegródkach. Gdyby kolega z przykładu miał trzy różne stojaki, zauważyłby, że kolekcja staroci zawiera o jedną płytę za dużo, i podjąłby odpowiednie działania, które prawdopodobnie doprowadziłyby do odkrycia przemyconej w zestawie płyty z muzyką rockową.

Drugim etapem ataku przepełnienia bufora jest wykonanie dostarczonego kodu (*ładunku*). Ładunkiem jest zwykle polecenie umożliwiające zdalny dostęp do zaatakowanego komputera lub inne polecenie ułatwiające hakerowi przejęcie komputera. Na przykład serwer Internet Information Server firmy Microsoft miał słaby punkt umożliwiający napastnikowi utworzenie kopii dowolnego pliku i umieszczenie jej w części dostępnej przez WWW. Plikiem tym mogło być wszystko, co umożliwiało zdalny dostęp — począwszy od pliku haseł, a skończywszy na pliku programu.

Przeprowadzenie skutecznego ataku przepełnienia bufora jest trudne. Jednak nawet wtedy, gdy atak przepełnienia bufora nie powiedzie się do końca, najczęściej i tak spowoduje problemy w atakowanym komputerze. Zwykle polegają one na załamaniu się działania zaatakowanego programu lub nawet całego systemu. Program, do którego należała zajęta w wyniku ataku pamięć, nie sprawdza, czy jej zawartość nie zmieniła się, dlatego użyje jej, zakładając, że jest to ta sama zawartość, z której korzystał ostatnio. Gdy na przykład zechce odczytać liczbę używaną do dalszych obliczeń, a zamiast niej otrzyma wyraz „Bob", nie będzie wiedział, co z nim począć.

Uderzenie w stos

W tym podrozdziale opiszemy mechanizm typowego przepełnienia bufora. Na rysunku 5.4 przedstawiono widok stosu po wywołaniu funkcji. Wskaźnik stosu wskazuje na wierzchołek stosu znajdujący się u dołu rysunku.

Rysunek 5.4. Wygląd stosu po wywołaniu funkcji

C++ umieszcza na stosie następujące dane — zmienne lokalne, wskaźnik poprzedniej ramki, adres powrotu oraz argumenty funkcji. Dane te nazywane są *ramką* funkcji i reprezentują stan funkcji. Wskaźnik ramki lokalizuje bieżącą ramkę, a wskaźnik poprzedniej ramki przechowuje wskaźnik ramki funkcji, która wywołała daną funkcję.

Gdy napastnik przepełni bufor znajdujący się na stosie (podając więcej danych, niż może on przyjąć), bufor powiększy się w kierunku leżącego na stosie adresu powrotu. Celem hakera jest zmiana tego adresu. Gdy działanie funkcji kończy się, adres powrotu pobierany jest ze stosu, po czym następuje skok pod ten adres. Zmieniając adres powrotu, haker może przejąć kontrolę nad procesorem. Jeżeli zmieniony adres powrotu będzie wskazywał na szkodliwy kod umieszczony w przepełnionym buforze, kod zostanie wykonany z uprawnieniami zaatakowanego programu.

Przepełnienie sterty

Z powodu szerokiego nagłośnienia problemu oraz w wyniku stosowania technik prewencyjnych, omawianych w dalszej części rozdziału, ataki przepełnienia bufora stają się coraz rzadsze. W efekcie mamy coraz częściej do czynienia z atakami przepełnienia sterty.

Stertą (ang. *heap*) nazywamy obszar pamięci dynamicznie przydzielonej aplikacji w celu przechowywania w niej zmiennych. W ataku *przepełnienia sterty* haker usiłuje zmienić zawartość takich zmiennych, jak hasła, nazwy plików oraz identyfikatory UID znajdujące się na stercie.

Jaka jest różnica między przepełnieniem bufora a przepełnieniem sterty? W przypadku przepełnienia bufora zmiana zawartości adresu powrotu znajdującego się na stosie oznacza próbę wykonania określonych instrukcji maszynowych. W przypadku przepełnienia sterty zmiana zawartości zmiennych dynamicznych oznacza próbę podniesienia poziomu uprawnień w systemie. Programy stosujące przepełnienie sterty wykorzystują błędy formatów oraz atakują funkcje `malloc( )` i `free( )`.

Badacze zaczęli wyróżniać osobną klasę przepełnień nazywaną *błędami formatów* (ang. *format bugs*). Słabym punktem języka C jest istnienie specyfikatora formatu `%n`, który każe funkcji printf zapisać do podanego funkcji argumentu typu `int *` liczbę sformatowanych do tej pory bajtów. Mechanizm ten można wykorzystać, gdy program nie filtruje otrzymywanych od użytkownika danych, używanych jako pierwszy argument funkcji printf. Mechanizm `varargs` języka C++ umożliwia funkcjom (np. funkcji printf) używanie zmiennej liczby argumentów. Funkcje pobierają ze stosu tyle argumentów (i takiego typu), ile określa pierwszy argument funkcji printf. Problemowi temu można zapobiec, używając zamiast funkcji `printf(buf)` funkcji `printf("%s", buf)`.

Zapobieganie przepełnieniom bufora

Najlepszym sposobem, by uniemożliwić ataki przepełnienia bufora, jest przestrzeganie przez programistę właściwych praktyk programowania. Należą do nich:

- sprawdzanie wielkości danych przed umieszczeniem ich w buforze,
- użycie funkcji ograniczających liczbę i (lub) format wprowadzanych znaków,
- unikanie niebezpiecznych funkcji języka C, takich jak `scanf( ), strcpy( ), strcat( ), getwd( ), gets( ), strcmp( ), sprintf( ).`

Jak w praktyce zapobiegać przepełnianiu bufora? Programiści używają funkcji `strcpy( )` kopiującej łańcuch źródłowy do bufora docelowego. Niestety bufor docelowy może nie być na tyle pojemny, by pomieścić łańcuch źródłowy. Gdy użytkownik wprowadzi bardzo długi łańcuch źródłowy, spowoduje przepełnienie bufora docelowego.

Aby zapobiec tego rodzaju błędom, należy przed skopiowaniem każdego łańcucha źródłowego sprawdzać jego długość. Prostszym sposobem może być użycie funkcji `strncpy( )`. Funkcja ta działa podobnie do funkcji `strcpy( )`, a różni się od niej tym, że kopiuje tylko pierwszych *n* bajtów łańcucha źródłowego, co umożliwia ochronę przed przepełnianiem bufora.

Zautomatyzowane badanie kodu

Nie urodził się jeszcze programista, który nie popełnia błędów. Dlatego teraz zajmiemy się narzędziami, których zadaniem jest badanie podatności kodu na przepełnienie bufora.

Jeszcze nie tak dawno brakowało skutecznych narzędzi do automatycznego badania kodu źródłowego pod kątem podatności na przepełnienie bufora. Uwzględnienie wszystkich możliwych przyczyn tego rodzaju błędów w programach liczących tysiące wierszy kodu jest bowiem niezwykle trudne.

Jednym z komercyjnych programów służących do tego celu jest PolySpace (*http://www.polyspace.com*), zawierający narzędzie do wykrywania w czasie kompilacji możliwości przepełnienia bufora w programach napisanych w ANSI C. I choć moduł Viewer może działać w systemie Windows, to zasadniczy moduł Verifier wymaga użycia Linuksa. Programiści, którzy piszą tylko dla systemu Windows, ale chcą posłużyć się programem PolySpace, będą musieli przemóc się i zainstalować gdzieś system Linux. Wyniki działania programu można analizować już w systemie Windows. Jeżeli ktoś jeszcze nie używa Linuksa, powinien zrobić to niezwłocznie — prawdziwy specjalista ds. bezpieczeństwa powinien z łatwością poruszać się w obu środowiskach. Jednak mając na uwadze zatwardziałych linuksofobów, firma PolySpace zaczęła przenosić motor programu Verifier do systemu Windows.

Dodatki do kompilatora

Dla Linuksa dostępne są dodatki do kompilatora C++ oraz biblioteki, które sprawdzają w czasie wykonywania się programu wielkość wprowadzanych danych. Przykładem tego może być StackGuard (*http://immunix.org*), który wykrywa ataki uderzenia w stos, chroniąc przed zmianą adres powrotu funkcji. Podczas wywołania funkcji umieszcza on

obok adresu powrotu bajty „przynęty", natomiast podczas kończenia pracy funkcji sprawdza, czy przynęta została zmieniona. Jeżeli tak się stało, umieszcza zapis w dzienniku zdarzeń systemu i kończy działanie programu.

StackGuard jest zaimplementowany w postaci niewielkiej łatki na generator kodu kompilatora gcc, umieszczanej w procedurach `function_prolog( )` i `function_epilog( )`. Używa funkcji `function_prolog( )`do ułożenia „przynęty" na stosie, a gdy funkcja kończy działanie, za pomocą funkcji `function_epilog( )` bada stan „przynęty". W ten sposób może wykryć każdą próbę uszkodzenia adresu powrotu jeszcze przed zakończeniem działania funkcji.

Innym przydatnym programem firmy immunix.org jest FormatGuard, który zabezpiecza przed błędami formatów. Wykorzystuje on cechę języka C++ polegającą na odróżnianiu makr o identycznych nazwach, ale różniących się liczbą argumentów. FormatGuard zawiera definicje makr funkcji printf dla od jednego do stu argumentów. Każde z tych makr wywołuje bezpieczną osłonę, która zlicza w łańcuchu formatu liczbę znaków „%" i odmawia wywołania, gdy liczba argumentów nie odpowiada liczbie specyfikatorów %.

Żeby chronić program za pomocą FormatGuard, należy skompilować go, wykorzystując nagłówki glibc pochodzące z FormatGuard. FormatGuard jest osłoną funkcji libc: `syslog( ), printf( ), fprintf( ), sprintf( ), snprintf( ).`

Inne sposoby ochrony

Inny sposób zapobiegający przepełnieniu bufora polega na uniemożliwianiu wykonywania kodu w obszarze pamięci stosu i danych. Nie jest to co prawda kompletne rozwiązanie i napastnik wciąż może wykonać skok w nieprzewidziane miejsce, mimo to utrudnia znacznie wykonanie kodu. Rozwiązanie to dostępne jest w postaci łatki na system Linux.

Dodatkową linię obrony mogą stanowić narzędzia kontrolujące rozmiar danych. W przeciwieństwie do C++, Perl i Java posiadają wbudowane mechanizmy kontroli długości danych, które zwalniają programistę od tworzenia własnych mechanizmów zabezpieczających. Wykorzystując narzędzia dostępne w różnych systemach operacyjnych, w możliwość taką można wyposażyć również C++. Do narzędzi tego typu należą BOWall, Boundschecker firmy Compuware czy Purify firmy Rational.

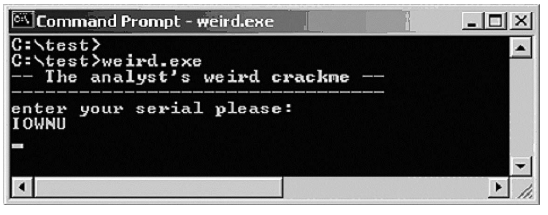
Przepełnienie bufora w praktyce

Po zapoznaniu się z zagadnieniami związanymi z przepełnieniem bufora, pora przejść do przykładu umożliwiającego sprawdzenie zdobytej wiedzy na odpowiednim programie testowym.

W przykładzie posłużymy się programem typu crackme o nazwie *weird.exe*. Program można pobrać ze strony *http://www.securitywarrior.com*.

Program stworzył Analyst, a prezentowany tu przykład opublikował +Tsehp, dzięki uprzejmości którego możemy go przedstawić. Uruchomiony w wierszu poleceń, program prosi o podanie numeru seryjnego (rysunek 5.5), którego oczywiście nie znamy, ale możemy go zgadnąć. Kiedy to się uda, program wyświetli komunikat z gratulacjami.

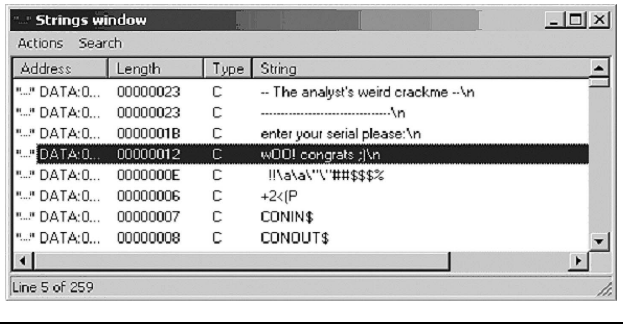
Rysunek 5.5. Program weird.exe służący do testowania przepełnienia bufora

Zacznijmy od wpisania numeru seryjnego „IOWNU". Ponieważ jest on niepoprawny, nie spowoduje żadnej reakcji programu, a ponowne wciśnięcie klawisza *Enter* zakończy pracę programu. Po kilku dalszych próbach dojdziemy do wniosku, że istnieje lepszy sposób odkrycia poprawnego numeru seryjnego. Można co prawda napisać program, który będzie próbował odgadnąć numer seryjny metodą „brute-force", ale jest to rozwiązanie nieeleganckie. Nadszedł czas, aby skorzystać z narzędzi reinżynierii oprogramowania systemu Windows. Jedyną regułą tej zabawy jest zakaz zmieniania instrukcji badanego programu.

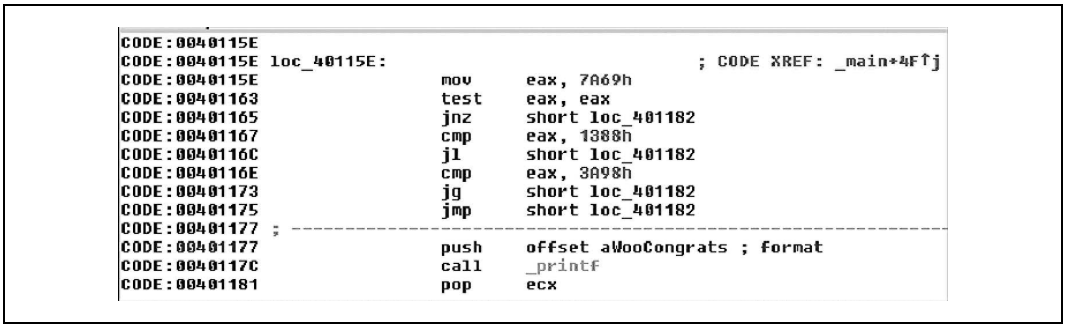
Poprawny numer seryjny znajdziemy, wykorzystując techniki reinżynierii oprogramowania poznane w poprzednich rozdziałach. Potrzebne do tego będą:

- znajomość asemblera x86,
- deasembler taki, jak IDA Pro lub W32DASM,
- konwerter kodów szesnastkowych na znaki ASCII.

Zaczynamy od uruchomienia programu IDA Pro i otwarcia pliku *weird.exe*. Przechodzimy od razu do okna *Strings*, w którym szukamy łańcucha znaków zawierającego gratulacje (rysunek 5.6). Po dwukrotnym kliknięciu łańcucha na ekranie pojawia się kod, któremu należy się przyjrzeć (rysunek 5.7).

Rysunek 5.6. Łańcuchy znaków znajdujące się w programie weird.exe

Rysunek 5.7. Badany fragment kodu widziany w programie IDA Pro

Nie ma żadnych żelaznych i dających szybkie wyniki reguł łamania programów. Reinżynieria oprogramowania jest bardziej sztuką niż wiedzą i często w takim samym stopniu, co na wiedzy i doświadczeniu, opiera się na szczęściu i intuicji. W tym przypadku rozpoczęliśmy od kodu używającego łańcucha znaków z gratulacjami, gdyż wygląda on obiecująco.

Oto kod programu:

```
CODE:00401108         push    ebp
CODE:00401109         mov     ebp, esp
CODE:0040110B         add     esp, 0FFFFFFB4h ; znak
CODE:0040110E         push    offset aTheAnalystSWei ; __va_args
CODE:00401113         call    _printf         ; pokaż tekst
CODE:00401118         pop     ecx
CODE:00401119         push    offset asc_40C097 ; __va_args
CODE:0040111E         call    _printf         ; jak wyżej
CODE:00401123         pop     ecx
CODE:00401124         push    offset aEnterYourSeria ; __va_args
CODE:00401129         call    _printf         ; i tu też
CODE:0040112E         pop     ecx
CODE:0040112F         lea     eax, [ebp+s]    ; bufor
CODE:00401132         push    eax             ; s
CODE:00401133         call    _gets           ; pobiera podany numer seryjny
CODE:00401138         pop     ecx
CODE:00401139         nop
CODE:0040113A         lea     edx, [ebp+s]
CODE:0040113D         push    edx             ; s
CODE:0040113E         call    _strlen         ; pobiera jego długość
CODE:00401143         pop     ecx
CODE:00401144         mov     edx, eax
CODE:00401146         cmp     edx, 19h        ; czy jest krótszy niż 25?
CODE:00401149         jl      short loc_401182       ; tak
CODE:0040114B         cmp     edx, 78h        ; czy jest dłuższy niż 120?
CODE:0040114E         jg      short loc_401182       ; tak
CODE:00401150         mov     eax, 1          ; eax = 1, inicjacja pętli
CODE:00401155         cmp     edx, eax        ; czy to już wszystkie znaki?
CODE:00401157         jl      short loc_40115E ; nie, dlatego wykonuje skok
CODE:00401159
CODE:00401159 loc_401159:                     ; CODE XREF: _main+54j
CODE:00401159         inc     eax             ; eax = eax + 1
CODE:0040115A         cmp     edx, eax        ; czy to już wszystkie znaki?
CODE:0040115C         jge     short loc_401159       ; nie, kontynuowanie pętli
```

```
CODE:0040115E
CODE:0040115E loc_40115E:                       ; CODE XREF: _main+4Fj
CODE:0040115E         mov     eax, 7A69h        ; eax = 31337
CODE:00401163         test    eax, eax
CODE:00401165         jnz     short loc_401182      ; wyjście
CODE:00401167         cmp     eax, 1388h
CODE:0040116C         jl      short loc_401182      ; wyjście
CODE:0040116E         cmp     eax, 3A98h
CODE:00401173         jg      short loc_401182      ; wyjście
CODE:00401175         jmp     short loc_401182      ; wyjście
CODE:00401177 ; ---------------------------------------------------------------
CODE:00401177         push    offset aWooCongrats ; _ _va_args
                                ; komunikat o powodzeniu
CODE:0040117C         call    _printf
CODE:00401181         pop     ecx
CODE:00401182
CODE:00401182 loc_401182:                       ; CODE XREF: _main+41j
CODE:00401182                                   ; _main+46j ...
CODE:00401182         call    _getch  ; czekanie na naciśnięcie klawisza
CODE:00401187         xor     eax, eax
CODE:00401189         mov     esp, ebp
CODE:0040118B         pop     ebp
CODE:0040118C         retn
```

W kodzie odkrywamy podstęp. Wygląda na to, że w ogóle nie istnieje możliwość zobaczenia komunikatu z gratulacjami! Po przejrzeniu kodu stwierdzamy, że nie ma w nim odwołania do tej części kodu, która odpowiada za wyświetlenie gratulacji na ekranie, a są tylko skoki prowadzące do zakończenia działania programu. To dziwne, ale pewnie dlatego program nazywa się *weird.exe*[1].

Wydaje się, że jedynym sposobem, żeby zobaczyć komunikat z gratulacjami, jest wykonanie wyświetlającego go kodu przez przepełnienie bufora programu. Mówiąc inaczej, sami musimy stworzyć taki numer seryjny, który przepełniając bufor programu, zmusi go do wykonania określonego kodu. Żeby wykonać ten kod, musimy na stosie umieścić numer seryjny przygotowany w bardzo precyzyjny sposób.

Zacząć należy od sprawdzenia położenia i wielkości bufora:

```
CODE:0040112E                 pop     ecx
CODE:0040112F                 lea     eax, [ebp+s]   ; bufor

CODE:00401132                 push    eax     ; s
CODE:00401133                 call    _gets   ; pobiera podany numer seryjny

CODE:00401138                 pop     ecx
CODE:00401139                 nop
CODE:0040113A                 lea     edx, [ebp+s]
CODE:0040113D                 push    edx             ; s
```

Widzimy, że zawartość `eax` trafia na stos bezpośrednio przed wywołaniem funkcji `gets( )`.

[1] Dziwak — *przyp. tłum.*

Działanie poprzedniego fragmentu kodu objaśnimy za pomocą instrukcji w języku C:

```
-------------------------------------------------------------------------

#include <stdio.h>
#include <string.h>
#include <conio.h>
#include <iostream.h>

int main( )
{
     unsigned char name[50];
     gets(name);
}
-------------------------------------------------------------------------
```

Jak widać, w programie w języku C definiujemy bufor „name" o długości 50 bajtów.

Następnie za pomocą funkcji `gets` pobieramy do bufora `name` dane. Zdefiniowaliśmy bufor o długości 50 znaków; co by się stało, gdybyśmy teraz podali programowi 100 znaków? Bez wątpienia spowodowałoby to przepełnienie bufora.

Sprawdźmy teraz, ile bajtów ma bufor programu *weird.exe*. Według programu IDA ma on długość 75 znaków.

Najpierw przyjrzyjmy się parametrom stosu:

```
CODE:00401108 s               = byte ptr -4Ch
CODE:00401108 argc            = dword ptr  8
CODE:00401108 argv            = dword ptr  0Ch

CODE:00401108 envp            = dword ptr  10h
CODE:00401108 arg_11          = dword ptr  19h
```

W ten sposób przekonaliśmy się, że rozmiar bufora wynosi 75 znaków. Sprawdźmy to, podając programowi 80 znaków:

```
-- The analyst's weird crackme --
---------------------------------
enter your serial please:
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
```

Jak się można było spodziewać, wykonywanie programu załamało się. Nie ma się czemu dziwić, skoro wpisaliśmy łańcuch składający się z 80 znaków, czyli o 5 znaków dłuższy niż rozmiar bufora. Zaglądając do rejestrów, odkrywamy, że EBP = 41414141h. To bardzo interesujące. Liczba 41h jest kodem ASCII litery „A", z czego wniosek, że udało nam się zmienić zawartość rejestru EBP. Dobrze, ale naszym celem jest zmiana zawartości rejestru EIP, która umożliwi wykonanie dowolnego kodu.

Wpiszmy teraz 84 znaki i zobaczmy co się stanie:

```
-- The analyst's weird crackme --
---------------------------------
enter your serial please:
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
```

I znów nastąpiło załamanie programu, któremu tym razem towarzyszy komunikat:

```
Instruction at the address 41414141h uses the memory address at 41414141h.
The memory
cannot be "read".[2]
```

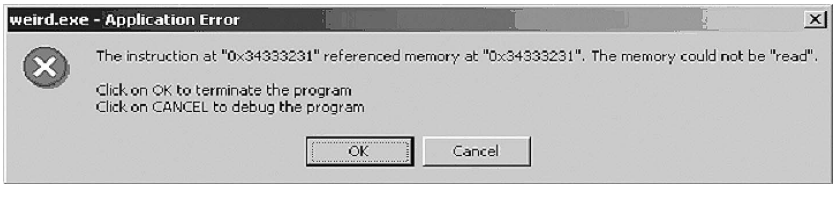
Z tego wniosek, że program próbuje wykonać instrukcję znajdującą się pod adresem 41414141h. A gdyby tak zastąpić adres powrotu czymś innym niż 41414141h? Na przykład adresem kodu pokazującego komunikat z gratulacjami?

```
CODE:00401177                   push    offset aWooCongrats
                        ; __va_args ; dobry chłopiec
CODE:0040117C                   call    _printf
```

Jeżeli udałoby się umieścić w miejsce adresu powrotu adres 401177, program wykonałby kod wyświetlający komunikat z gratulacjami. Zanim to jednak zrobimy, użyjmy jeszcze takiego numeru seryjnego:

```
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA1234
```

Jak widać na rysunku 5.8, wykonywanie programu załamało się pod adresem 34333231.

Rysunek 5.8. Załamanie wykonywania się programu

Uświadamia nam to, że musimy zmienić porządek bajtów w dostarczanym programowi ładunku. Dlaczego? Ponieważ adres, pod którym nastąpiło załamanie wykonywania się programu, jest odwróceniem porządku kodów ASCII ostatnich czterech podanych znaków.

Oderwijmy się na chwilę od przykładu i wyjaśnijmy przyczynę tego stanu rzeczy. Odwrotny porządek jest potrzebny w przypadku procesorów x86, gdyż używają one zapisu typu little-endian. Termin „endian" wywodzi się z *Podróży Guliwera* Jonathana Swifta. Jest to satyryczna opowieść o mieszkańcach dwóch miast, którzy obierali ugotowane na twardo jajka, stukając je w różne końce. Mieszkańcy jednego miasta stukali jajka w ostrzejszy koniec (ang. *big end*), a drugiego — w bardziej zaokrąglony (ang. *little end*). Ta różnica w zachowaniu mieszkańców doprowadziła z czasem do wojny.

W przypadku procesorów określenia „big-endian" i „little-endian" dotyczą porządku bajtów liczb wielobajtowych. W formacie big-endian najbardziej znaczący bajt[3] liczby

[2] Instrukcja pod adresem 41414141h korzysta z pamięci o adresie 41414141h. Pamięć nie daje się czytać — *przyp. tłum.*

[3] Czyli bajt, który w zapisie liczby na kartce znajduje się na lewym końcu liczby — *przyp. tłum.*

zapisywany jest pod najmniejszym adresem pamięci, gdy w formacie little-endian, pod najniższym adresem zapisywany jest najmniej znaczący bajt. Operując na zawartości adresów, należy znać porządek, w jakim dany procesor zapisuje i odczytuje bajty z pamięci.

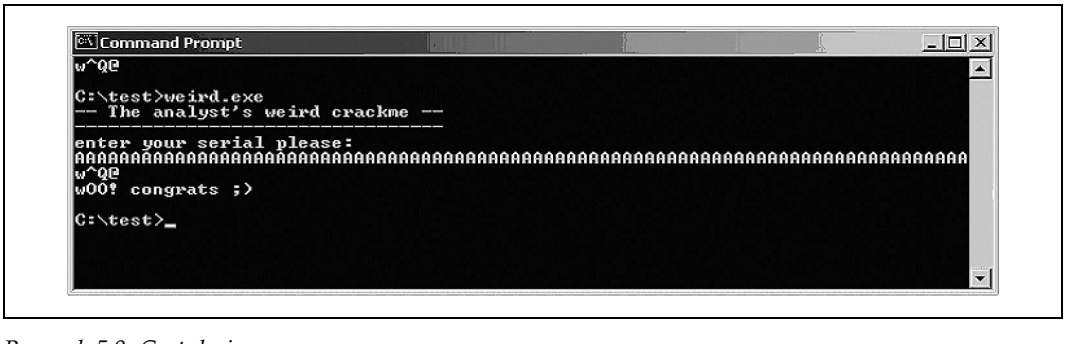
Wróćmy do przykładu. Wiemy, że kodami szesnastkowymi znaków ASCII 1-2-3-4 są liczby 31-32-33-34. Jeżeli zmienimy porządek 1-2-3-4 na 4-3-2-1 otrzymamy liczby 34-33-32-31, które dają adres 34333231, pod którym załamało się wykonywanie programu. Dlatego żeby skutecznie złamać program, musimy zamienić porządek bajtów podawanego programowi adresu. Mówiąc inaczej, aby dokonać skoku pod adres 401177, musimy na stosie umieścić liczbę 771140. Liczbie 771140 odpowiada ciąg znaków ASCII w^Q@ (gdzie ^Q oznacza *Ctrl+Q*).

Spróbujmy podać go teraz programowi:

```
-- The analyst's weird crackme --
---------------------------------
enter your serial please:
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAw^Q@
```

Po naciśnięciu klawisza *Enter* na ekranie wyświetlą się gratulacje (rysunek 5.9):

```
wOO! congrats ;)
```


Rysunek 5.9. Gratulacje

Udało nam się z powodzeniem wykorzystać możliwość przepełnienia bufora do wykonania instrukcji umieszczonych na stosie. W tym przypadku na stosie umieściliśmy adres, który doprowadził do kodu, niedostępnego w żaden inny sposób.

Po złamaniu programu można zapoznać się z jego kodem źródłowym:

```
#include <stdio.h>
#include <string.h>
#include <conio.h>
#include <iostream.h>

int main( ){
    int i,len,temp;


    unsigned char name[75];
```

```
unsigned long check=0;

printf("-- The analyst's weird crackme --\n");
printf("---------------------------------\n");
printf("enter your serial please:\n");

gets(name);
asm{ nop};

len=strlen(name);


//cout << len;
if (len < 25) goto theend;
if (len > 120 ) goto theend;
for (i=1; i <= len ; i++)
{
   temp += name[i] ;
 }

if (temp = 31337) goto theend;
if (temp < 5000) goto theend;
if (temp > 15000) goto theend;

goto theend;

      printf("wOO! congrats ;)\n");

theend:

getch( );
return 0;
```

Źródła dodatkowych informacji

- *Building Secure Software: How to Avoid Security Problems the Right Way*, John Viega i Gary McGraw, Addison-Wesley Professional, 2001.
- The Analyst's weird crackme. Publikacja +Tsehp, 2001.
- *Smashing the Stack for Fun and Profit*, Aleph One, Phrack numer 49, 14 listopada 1996 (*http://www.phrack.org*).
- „Endian Issues", William Stallings, Byte.com, wrzesień 1995.